

І.А. Юхименко-Назарук, д.е.н., проф.
Рівненський державний гуманітарний університет
Т.М. Тростенюк, доктор філософії, доц.
К.М. Наумчук, доктор філософії
А.О. Кучук, здобувач
Державний університет «Житомирська політехніка»
Л.В. Заглинська, к.е.н.
Рівненський державний гуманітарний університет

Методичні положення економічного аналізу ефективності процесу евакуації

Економічний аналіз є єдиною інформаційною підсистемою управління господарською діяльністю промислового підприємства, що володіє спеціальним методологічним інструментарієм, що дає можливість оцінити причинно-наслідкові зв'язки та виявити резерви розвитку підприємства. В статті було зауважено, що методологія економічного аналізу є мінливою до змін внутрішнього та зовнішнього середовища та здатна оперативно змінювати методологічний інструментарій для оцінки ефективності управління як чинним, так і новими об'єктами управління. В свою чергу важливим є вивчення процесів евакуації та впливу наслідків бойових дій та окупації державних територій на господарську діяльність промислових підприємств. У процесі дослідження було проаналізовано різні підходи вчених до структури та змісту завдань економічного аналізу господарської діяльності. Розглянуто принципи економічного аналізу, без яких досягнення завдань економічного аналізу є неможливим. Було розроблено методичні положення економічного аналізу ефективності процесів евакуації та відновлення роботи промислового підприємства на безпечних територіях за такими складовими: оцінка впливу бойових дій та окупації державних територій на результати діяльності промислового підприємства, оцінка ефективності необоротних активів; оцінка ефективності оборотних активів; оцінка ефективності витрат на евакуацію промислового підприємства; оцінка ефективності відновлення роботи промислового підприємства на безпечних територіях.

Ключові слова: економічний аналіз; бухгалтерський облік; облік промислових підприємств; евакуація промислових підприємств; аналітична оцінка; управлінські рішення.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими практичними завданнями. Важливою складовою інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо процесів, які відбуваються на підприємстві, є економічний аналіз. Саме методологія економічного аналізу дозволяє оцінити причинно-наслідкові зв'язки та встановити резерви. Важливим об'єктом управління в сучасних умовах є процес евакуації, щодо якого економічний аналіз має встановити рівень ефективності. Сучасні методологічні положення економічного аналізу передбачають багатосторонні можливості щодо оцінки господарської діяльності підприємства, його внутрішнього та зовнішнього середовища. Проте поява нових об'єктів, що викликана суб'єктивними та об'єктивними факторами, вимагає трансформації організаційно-методологічних положень економічного аналізу, що можливо здійснити двома шляхами: адаптацією чинних методичних інструментів та розробкою нових. Саме в цьому контексті актуалізується необхідність розробки методичних положень економічного аналізу процесу евакуації промислового підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, на які спираються автори. Питання економічного аналізу порушувалися в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: Т.Барановська, О.Галенко, Д.Грицишен, О.Дзюбенко, І.Дрозд, І.Замула, В.Євдокимов, І.Жиглей, О.Зоріна, Т.Камінська, А.Крутова, Т.Ковальчук, М.Корягін, О.Лаговська, І.Лазаришина, С.Легенчук, О.Мельниченко, Є.Мних, Я.Мулик, К.Назарова, О.Нестеренко, О.Осадча, О.Олійник, Т.Остапчук, І.Парасій-Вергуненко, Н.Правдюк, Л.Примостка, І.Пилипенко, М.Реслер, М.Самчик, С.Свірко, В.Савіцький, І.Саух, Ю.Слободяник, І.Юхименко-Назарук, Н.Шалімова, В.Шевчук та інші.

Метою статті є розробка методичних положень економічного аналізу процесу евакуації промислового підприємства.

Викладення основного матеріалу. «В сучасному суспільстві інформація перетворилася на домінуючий фактор виробництва та основну конкурентну перевагу: хоча вона існує без обмежень, її можна обмінювати та множити, проте отримати безкоштовно, як правило, неможливо. Для досягнення рівня компетенції, що дає можливість вчасно реагувати на зміни в довкіллі, управлінські кадри повинні передусім бути обізнані в методах і моделях, які допомагають спростувати наявний дефіцит інформації, цілеспрямовано і швидко знаходити відомості, важливі для прийняття рішень» [11]. Економічний аналіз

виконує особливу функцію, а саме формування специфічного виду інформації, що показує причинно-наслідкові зв'язки в стані певного об'єкта, зокрема господарської діяльності промислового підприємства.

«Економічний аналіз – це система спеціальних знань, за допомогою яких можна отримати об'єктивну оцінку ефективності діяльності того або іншого суб'єкта ринкової економіки. Економічний аналіз сформувався в результаті інтеграції таких наук, як економічна теорія, планування та управління виробництвом, галузеві економічні науки, бухгалтерський облік, статистика, математика й ін., об'єднав їх окремі елементи в єдиний комплекс методів, прийомів і методик, за допомогою яких можливо досліджувати економічні процеси і господарські комплекси. Економічний аналіз не лише посідає важливе місце у системі економічних наук, його розглядають як одну з функцій управління виробництвом поряд з плануванням, обліком і прийняттям управлінських рішень. Він дозволяє виявити темпи, пропорції, тенденції розвитку сучасних підприємств з виявленням глибинної сутності і причин, що зумовлюють відхилення від запланованих показників, зобов'язань з об'єктивною оцінкою їх виконання» [1].

«Економічний аналіз досліджує господарську діяльність підприємств різних галузей національного господарства як процес, що відбувається в умовах постійних змін зовнішнього середовища на макро- і мікрорівні. Такі фактори, як обмеженість ресурсів, конкуренція і вибір управлінських рішень в умовах фінансової нестабільності, вимагають проведення аналітичних досліджень» [1]. «Оцінюючи господарську діяльність підприємств (об'єднань), економічний аналіз, на відміну від інших економічних дисциплін, має на меті виявити умови, за яких вона здійснювалась, та їх вплив на результати цієї діяльності. Через це його об'єктами є всі сторони діяльності, а також інші процеси, пов'язані з нею, і стан засобів підприємства. Конкретні об'єкти і зміст економічного аналізу залежить від досліджуваних питань, глибини вивчення резервів (характеру порівнянь, періодичності та термінів проведення)» [14].

«Економічний аналіз тісно пов'язаний зі всіма функціями управління і забезпечує їх виконання, а тому є всезагальною функцією управління. Так реалізація функції планування неможлива без економічного аналізу. Кожне підприємство в умовах ринкових відносин повинно починати свою діяльність з науково обгрунтованого бізнес-плану. Без нього неможливо привернути акціонерів, інвесторів, нереальним є отримання кредитів. Тому виконання функції планування вимагає вивчення ринку, оцінки незадоволених потреб споживачів, виявлення їх смаків і вподобань, отримання відомостей про головних конкурентів, про якісну характеристику запропонованої ними продукції, вивчення каналів збуту продукції і т.д. На основі цих даних планують обсяг продукції, розраховують її орієнтовну ціну, очікувану величину прибутку, а відтак і всі основні показники діяльності» [5].

Методологія економічного аналізу є мінливою до змін внутрішнього та зовнішнього середовища та здатна оперативно змінювати методологічний інструментарій для оцінки ефективності управління як чинним, так і новими об'єктами управління. Це вкрай важливо з позиції вивчення процесів евакуації та впливу наслідків бойових дій та окупації державних територій на господарську діяльність промислових підприємств.

Щодо визначеного нами об'єкта економічного аналізу, а це саме процеси евакуації промислового підприємства та відновлення роботи на безпечних територіях, то важливим є визначення напрямів розширення існуючого методологічного інструментарію та встановлення нових методичних положень. В цілому економічний аналіз ефективності процесів евакуації та відновлення роботи підприємства на безпечних територіях має бути імплементований в загальну систему економічного аналізу промислового підприємства та відповідати цілісній структурі, що дозволить сформулювати інформаційний продукт, що буде корисним для прийняття управлінських рішень.

Зокрема, складовою розширення методологічного інструментарію економічного аналізу є ідентифікація нових його завдань, що визначатимуть вибір методів та інструментів. У науковій літературі існують різні підходи до структури та змісту завдань економічного аналізу господарської діяльності.

Колектив авторів навчального посібника з економічного аналізу В.В. Горлачук, О.Ю. Коваленко, С.М. Белінська вказують, що «завданням економічного аналізу господарської діяльності підприємства є дослідження основних показників діяльності підприємств у взаємозв'язку з науково-технічними, технологічними, політичними та іншими процесами у суспільстві, прогнозування економічних процесів та планування фінансово-господарської діяльності» [1].

Купалова Г.І. [10]. пропонує вирізняти такі завдання економічного аналізу:

- оцінювання фактичного стану господарювання;
- виявлення факторів, які спричинили відхилення фактичних показників від планових;
- визначення кількісного та якісного впливів різних факторів на результати господарювання;
- визначення резервів поліпшення наявного стану;
- розроблення, обгрунтування шляхів і заходів подальшого використання виявлених резервів та контроль за їх виконанням.

Кулик А.В. пов'язує завдання економічного аналізу з управлінською діяльністю, виокремлюючи такі із них [9]:

- комплексний та системний аналіз ситуації, притаманної керованому об'єктові, виявлення позитивних та негативних сторін, суперечностей, факторів і тенденцій розвитку;
- розроблення альтернативних варіантів дій, спрямованих на досягнення цілей управління;
- обґрунтування необхідності та ефективності управлінських рішень;
- оптимізація та підвищення ефективності управлінської діяльності відповідно до поставлених цілей та з урахуванням наявних можливостей і обмежень.

Вітчизняні вчені В.М. Серединська, О.М. Загородна, Р.В. Федорович пропонують ідентифікувати такі завдання [5]:

- оцінка ефективності функціонування об'єкта через систему економічних показників;
- вивчення причинно-наслідкових зв'язків об'єкта і побудова його факторної моделі;
- дослідження характеру причинно-наслідкових зв'язків і вибір методів їх кількісного виміру;
- виявлення умов, що позитивно чи негативно впливають на результати діяльності об'єкта;
- пошук варіантів рішень, які б сприяли покращенню діяльності об'єкта аналізу;
- порівняння варіантів рішень;
- підготовка одного або кількох варіантів рішень для керівництва.

Представники одеської школи економічного аналізу: Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. вказують на існування таких завдань економічного аналізу [6]:

- оцінка обґрунтованості та напруженості взятих зобов'язань;
- об'єктивна оцінка динаміки господарського розвитку підприємства;
- визначення впливу техніко-економічних чинників на досягнуті результати роботи підприємства;
- визначення внутрішньовиробничих резервів підвищення ефективності господарювання; розробка пропозицій щодо їх мобілізації;
- контроль за впровадженням пропозицій, зроблених у ході аналізу;
- поширення передового досвіду щодо підвищення ефективності виробництва;
- розробка короткострокових і довгострокових прогнозів щодо розвитку підприємства.

Грабовецький В.С. вважає, що на економічний аналіз покладається вирішення таких завдань [2]:

- підвищення рівня науково-економічного обґрунтування планів, нормативів (у процесі їх розробки);
- об'єктивна і всестороння оцінка виконання планів і дотримання нормативів (за даними обліку і звітності);
- визначення економічної ефективності використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів;
- виявлення і вимірювання внутрішніх резервів на всіх стадіях виробництва та реалізації продукції;
- оцінка альтернативних варіантів управлінських рішень для вибору оптимального;
- оцінка впливу факторів на зміну показників порівняно із зобов'язаннями, завданнями та даними за попередні періоди;
- вивчення новацій, сприяння їх впровадженню у виробництво та управління й аналіз ефективності від їх використання;
- дослідження конкурентоспроможності свого підприємства і кон'юнктури ринку.

Микитюк В.М. пов'язує завдання економічного аналізу із системою планування на підприємстві [12]:

- проведення всебічної оцінки досягнутого рівня і виконання планів господарської діяльності підприємством в цілому та його структурними підрозділами;
- визначення базових показників планування виробничо-фінансової діяльності окремих підрозділів і підприємства в цілому на майбутній період;
- здійснення контролю виконання планів, а також виконання намічених заходів;
- виявлення і вимірювання впливу різних факторів на показники господарської діяльності підприємства, що аналізується, вивчення причин відхилень;
- виявлення резервів фінансово-господарської діяльності, неврахованих у планових завданнях та невикористаних під час їх виконання;
- прогнозування результатів господарської діяльності усіх структурних підрозділів і підприємства в цілому;
- підготовка аналітичних матеріалів для опрацювання і прийняття управлінських рішень;
- перевірка оптимальності та обґрунтованості управлінських рішень на всіх стадіях управління;
- контроль за здійсненням господарського і внутрішньогосподарського розрахунку, поліпшенням економічної роботи підприємства;
- узагальнення результатів аналізу, формулювання висновків і пропозицій щодо використання отриманих результатів;
- закріплення досягнень та усунення недоліків; поширення передового досвіду і впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво.

Шкроміда В.В. розширює завдання економічного завдання до оцінки внутрішнього та зовнішнього середовища [4]:

- оцінювання чинників зовнішнього середовища;

- дослідження кон'юнктури ринку, попиту на продукцію, що виробляється підприємством, існуючих і потенційних споживачів продукції;
 - оцінювання конкурентоспроможності продукції та підприємства;
 - розробка наукової бази для здійснення прогнозування планування на підприємстві, розробки як тактичних, так і стратегічних планів;
 - вибір оптимального варіанта бізнес-плану;
 - оцінка ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів;
 - визначення економічної ефективності інвестицій та інновацій, вибір оптимальних інвестиційних рішень;
 - оцінка кінцевих результатів діяльності підприємства;
 - виявлення та оцінка внутрішніх резервів на усіх стадіях виробничого процесу, розробка заходів щодо їхнього використання;
 - узагальнення інформації економічного аналізу для прийняття управлінських рішень.
- Андрєєва Г.І. [7] визначає такі завдання економічного аналізу:
- підвищення науково-економічного обґрунтування бізнес-планів і нормативів;
 - об'єктивна оцінка роботи підприємства, підрозділів, окремих виконавців з точки зору контролю за виконанням ними планів, договірних зобов'язань;
 - виявлення впливу факторів і різних причин на відхилення проти завдань, зобов'язань і даних за попередні роки;
 - виявлення та організація використання резервів підвищення ефективності виробництва, підготовка відповідних управлінських рішень для їх реалізації;
 - вивчення новацій і сприяння їх поширенню, аналіз ефективності новацій за конкретних умов цього підрозділу чи регіону;
 - обґрунтування та іспит оптимальності управлінських рішень;
 - оцінка реальності та напруженості планових завдань, договірних зобов'язань, квот і розробка на цій основі прогнозів, які, як правило, не виходять на можливість обґрунтувати планові завдання, оцінити майбутні доходи, потреби;
 - дослідження конкурентоздатності підприємства і кон'юнктури ринку.
- Вишневська О.М. визначає завдання економічного аналізу в контексті їх значення під час формування та реалізації управлінських рішень [3]:
- оцінка ефективності функціонування об'єкта через систему економічних показників;
 - вивчення причинно-наслідкових зв'язків об'єкта і побудова його факторної моделі;
 - дослідження характеру причинно-наслідкових зв'язків і вибір методів їх кількісного виміру;
 - виявлення чинників, які позитивно чи негативно впливають на результати діяльності об'єкта;
 - пошук варіантів рішень, які б сприяли покращенню діяльності об'єкта аналізу;
 - порівняння варіантів рішень;
 - підготовка одного або кількох варіантів рішень для керівництва.
- В такому ж контексті, але іншого змісту, виокремлює завдання економічного аналізу Л.О. Бойко та ін. [11]:
- обґрунтування управлінських рішень та контроль за їх виконанням;
 - прогнозування результатів діяльності та визначення показників для планування в наступних періодах;
 - вивчення впливу окремих факторів на важливі показники діяльності;
 - виявлення резервів поліпшення роботи підприємства та пошук шляхів їх мобілізації.
- Єгорова О.В., Дорогань-Писаренко Л.О., Литвин О.Ю. пропонують вирізняти такі завдання економічного аналізу [8]:
- оцінка стану та встановлення тенденцій окремих економічних явищ і процесів;
 - складання планів розвитку підприємства;
 - контроль за роботою підприємства, виконанням планів;
 - визначення результатів роботи, ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів;
 - пошук резервів підвищення ефективності діяльності та заходів їх впровадження.
- Парасій-Вергуненко І.М. визначає досить широкий спектр завдань економічного аналізу [13]:
- вивчення характеру дії економічних законів, установлення закономірностей і тенденцій економічних явищ і процесів у конкретних умовах підприємства;
 - наукове обґрунтування поточних і стратегічних планів і цільових комплексних програм;
 - оцінювання динаміки основних економічних показників діяльності підприємства: обсягу виробництва та реалізації продукції, чисельності персоналу, прибутку та рентабельності;
 - моніторинг виконання планів, програм і управлінських рішень;

- виявлення впливу факторів на відхилення фактичних результатів діяльності від планових та обґрунтування змін планових показників у разі змін кон'юнктури ринку;
- визначення економічної ефективності використання трудових, матеріальних і фінансових ресурсів;
- оцінювання кількісних змін у технічному, технологічному та організаційному рівнях розвитку виробництва та соціального розвитку колективу підприємства;
- оцінювання фінансових результатів діяльності підприємства;
- виявлення та вимірювання поточних і перспективних резервів підвищення ефективності діяльності та розроблення заходів щодо їх використання;
- визначення впливу окремих сторін діяльності бізнес-одиниць і виконавців на загальні результати роботи підприємства;
- оцінювання загальних результатів діяльності підприємства та його підрозділів;
- підготовка інформації для прийняття оптимальних управлінських рішень.

На нашу думку, усі завдання економічного аналізу, що визначені авторами, мають право на існування. Весь спектр завдань може бути звужений чи розширений на конкретному підприємстві. Проте, зважаючи на об'єкт дослідження, є необхідність ідентифікації завдань економічного аналізу саме в контексті оцінки ефективності процесів евакуації та відновлення роботи промислових підприємств на безпечних територіях:

- оцінка впливу бойових дій та окупації державних територій на результати діяльності промислового підприємства;
- оцінка впливу наслідків бойових дій та окупації державних територій на необоротні активи;
- визначення частки необоротних активів, які були втрачені в результаті бойових дій та окупації державних територій;
- оцінка впливу наслідків бойових дій та окупації державних територій на оборотні активи;
- визначення частки оборотних активів, які були втрачені в результаті бойових дій та окупації державних територій;
- оцінка витрат, пов'язаних з евакуацією промислових підприємств на безпечні території;
- оцінка витрат на відновлення роботи підприємства на безпечних територіях;
- порівняння показників фінансового стану та техніко-економічного стану промислового підприємства за періоди до та після бойових дій та окупації державних територій.

Досягнення зазначених завдань можливе при дотриманні принципів економічного аналізу. В науковій літературі щодо принципів економічного аналізу не існує єдиного підходу, що показують результати дослідження, які представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Принципи економічного аналізу

Джерело	Склад принципів економічного аналізу				
Горлачук В.В. [1]	Науковість	Комплексність	Системність		
	Об'єктивність	Дієвість		Економічність	
	Узгодженість		Конкретність		
	Державний підхід		Систематичність		
Волкова Н.А. [6]	Державний підхід	Дієвість	Безперервність		
	Комплексність	Ефективність		Науковість	
	Порівнянність	Системність		Об'єктивність	
	Демократичність	Конкретність		Оперативність	
	Точність		Доступність		
Микитюк В.М. [12]	Комплексність	Об'єктивність	Конкретність	Точність	
	Дієвість	Плановість	Системність	Зрозумілість	
	Своєчасність	Демократизм	Періодичність	Адекватність	
	Системний підхід		Оперативність	Основної ланки	
	Державний підхід		Науковий характер		
	Ефективність		Соціально-екологічний підхід		
Андрєєва Г.І. [7]	Науковість	Системність		Комплексність	
	Достовірність	Точність		Конкретність	
	Дієвість	Оперативність		Динамічність	
	Об'єктивність		Ефективність		
Бойко Л.О. та ін. [11]	Ефективність	Обережність		Нейтральність	
	Критичність	Об'єктивність		Точність	
	Конкретність	Дієвість		Систематичність	
	Спадковість		Своєчасність		

На нашу думку, принципи економічного аналізу варто поділяти за такими групами:

- принципи системи економічного аналізу: системність, науковість, державний підхід, критичність;
- принципи організації економічного аналізу: систематичність, періодичність, своєчасність, оперативність, плановість, дієвість, ефективність;
- принципи методики економічного аналізу: комплексність, порівнюваність, конкретність, об'єктивність, достовірність, точність, безперервність.

Відповідно організація та методика економічного аналізу ефективності процесів евакуації та відновлення роботи промислового підприємства на безпечних територіях має відповідати зазначеним принципам та виконувати вказані завдання. Вважаємо, що методичні положення економічного аналізу зазначених об'єктів мають ґрунтуватися на таких складових (табл. 2):

- оцінка впливу бойових дій та окупації державних територій на результати діяльності промислового підприємства;
- оцінка ефективності необоротних активів;
- оцінка ефективності оборотних активів;
- оцінка ефективності витрат на евакуацію промислового підприємства;
- оцінка ефективності відновлення роботи промислового підприємства на безпечних територіях.

Зазначений порядок може використовуватися як в повному обсязі, так і за запитом конкретного стейкхолдера. За результатами розрахунків аналітики мають сформулювати аналітичну записку за такою структурою:

- вступна частина. Розкриваються завдання, які ставляться перед економічним аналізом, обсяги та терміни здійснення аналітичних розрахунків;
- методологія та інформаційне забезпечення аналітичних розрахунків. Визначаються методи, які використані, та обґрунтовується потреба саме у використанні конкретних аналітичних розрахунків. За кожним аналітичним показником визначається інформаційне забезпечення, зокрема конкретизується форма внутрішньої чи зовнішньої звітності промислового підприємства;
- результати застосування аналітичних розрахунків. Містить результати економічного аналізу за кожним об'єктом евакуації та встановлюється відхилення від норм;
- факторний аналіз. Визначається вплив кожного окремого фактора на результативний показник економічного аналізу;
- висновки та рекомендації. Формуються загальні висновки та рекомендації за результатами евакуації та відновлення роботи підприємства на безпечних територіях.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, за результатами дослідження нами обґрунтовано організаційно-методологічні положення економічного аналізу ефективності процесів евакуації та відновлення роботи промислового підприємства на безпечних територіях. Обґрунтовано необхідність виділення таких завдань економічного аналізу за об'єктом дослідження: оцінка впливу бойових дій та окупації державних територій на результати діяльності промислового підприємства; оцінка впливу наслідків бойових дій та окупації державних територій на необоротні активи; визначення частки необоротних активів, які були втрачені в результаті бойових дій та окупації державних територій; оцінка впливу наслідків бойових дій та окупації державних територій на оборотні активи; визначення частки оборотних активів, які були втрачені в результаті бойових дій та окупації державних територій; оцінка витрат, пов'язаних із евакуацією промислових підприємств на безпечні території; оцінка витрат на відновлення роботи підприємства на безпечних територіях; порівняння показників фінансового стану та техніко-економічного стану промислового підприємства за періоди до та після бойових дій та окупації державних територій. Встановлено, що виконання зазначених завдань можливе за дотримання сукупності принципів економічного аналізу, які запропоновано групувати таким чином: принципи системи економічного аналізу (системність, науковість, державний підхід, критичність); принципи організації економічного аналізу (систематичність, періодичність, своєчасність, оперативність, плановість, дієвість, ефективність); принципи методики економічного аналізу (комплексність, порівнюваність, конкретність, об'єктивність, достовірність, точність, безперервність).

Розроблено сукупність аналітичних показників: недоотримані доходи; втрата матеріальних ресурсів; втрата необоротних активів; коефіцієнт витрати необоротних активів; коефіцієнт евакуйованих необоротних активів; коефіцієнт відновлення фонду необоротних активів; коефіцієнт співвідношення необоротних активів, що отримані у власність та отримані в результаті програми державної підтримки; вартість втрачених запасів; коефіцієнт втрати запасів, витратомісткість евакуації необоротних активів; витратомісткість евакуації запасів; витратомісткість відновлення роботи необоротних активів; витратомісткість відновлення роботи необоротних активів, що отримані за програмою державної підтримки.

Методичні положення економічного аналізу ефективності процесів евакуації та відновлення роботи промислового підприємства на безпечних територіях

Зміст <i>1</i>	Методичні прийоми <i>2</i>	Розрахунок <i>3</i>
1. ОЦІНКА ВПЛИВУ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ОКУПАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ТЕРИТОРІЙ НА РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА		
Для забезпечення інвестиційної стабільності та довіри зовнішніх стейкхолдерів до підприємства є необхідність оцінки впливу бойових дій та окупації державних територій на фінансовий стан, майновий, трудовий та фінансовий потенціал	<p align="center">Недоотримані доходи (НДД)</p> <p align="center">$НДД = НД + КСП + КК + КВЗ$</p>	<p><i>НД</i> – витрата доходів від договорів, що не були виконані; <i>КСП</i> – списана дебіторська заборгованість контрагентів, що внесені до санкційних списків через російське воєнне вторгнення на територію України; <i>КК</i> – списана дебіторська заборгованість контрагентів, які почали працювати за законодавством країни-окупанта; <i>КВЗ</i> – списана дебіторська заборгованість контрагентів, з якими втрачено зв'язок через їх знаходження на окупованих територіях</p>
	<p align="center">Втрата матеріальних ресурсів (ВМР)</p> <p align="center">$ВМР = ВНА + ВОА + АГКЕ$</p>	<p><i>ВНА</i> – втрачені необоротні активи в результаті бойових дій та окупації державних територій; <i>ВОА</i> – втрачені оборотні активи в результаті бойових дій та окупації державних територій; <i>АГКЕ</i> – втрачені грошові кошти та їх еквіваленти в результаті бойових дій та окупації державних територій</p>
2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ		
Здійснюється оцінка впливу надзвичайних ситуацій на майновий потенціал підприємства в частині необоротних активів, що визначатиме можливість та повноту відновлення роботи підприємства	<p align="center">Втрата необоротних активів (ВНА)</p> <p align="center">$ВНА = ВЗНА + ВДНА + ВЗНАІ + НАНВ$</p>	<p><i>ВЗНА</i> – необоротні активи, які було знищено в результаті бойових дій до процесу евакуації промислового підприємства, але операція зі списання не була оформлена в повному обсязі; <i>ВДНА</i> – необоротні активи, що непридатні до використання після демонтажу в результаті евакуації підприємства; <i>ВЗНАІ</i> – необоротні активи, які було знищено в результаті бойових дій після евакуації промислового підприємства, щодо якого існує достовірна інформація; <i>НАНВ</i> – необоротні активи, непридатні до використання через ряд причин, пов'язаних із його евакуацією</p>
	<p align="center">Коефіцієнт витрати необоротних активів (Квна)</p> <p align="center">$Квна = ВНА / НА$</p>	<p><i>НА</i> – балансова вартість необоротних активів на дату, що передує даті початку бойових дій та окупації державних територій</p>
	<p align="center">Коефіцієнт евакуйованих необоротних активів (Кена)</p> <p align="center">$Кена = ВЕНА / НА$</p>	<p><i>ВЕНА</i> – вартість евакуйованих необоротних активів в результаті бойових дій та окупації державних територій</p>

1	2	3
	Коефіцієнт відновлення фонду необоротних активів (Квдна) $Квдна = ВВНА / НА$	ВВНА – вартість відновлених необоротних активів, які перебувають у власності промислового підприємства
	Коефіцієнт співвідношення необоротних активів, що отримані у власність, та отримані в результаті програми державної підтримки (Ксвнапп) $Ксвнапп = ВВНА / НАДП$	НАДП – необоротні активи, що отримані промисловим підприємством у результаті програми державної підтримки
3. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ		
Розраховується сукупність показників для визначення стану та ефективності використання оборотних активів для прийняття рішень щодо потреби в ресурсах	Вартість втрачених запасів (ВОА) $ВОА = ВВЗ + НЕВЗ + НДВЗ$	ВОА – втрачені оборотні активи в результаті бойових дій та окупації державних територій; ВВЗ – виробничі запаси, що були знищені в результаті бойових дій до моменту евакуації промислового підприємства; НЕВЗ – неевакуйовані виробничі запаси промислового підприємства; НДВЗ – виробничі запаси, які неможливо та недоцільно використовувати після евакуації
	Коефіцієнт втрати запасів (Квз) $КВЗ = ВОА / СРВЗ$	СРВЗ – середньорічна вартість запасів промислового підприємства
4. ВИТРАТИ НА ЕВАКУАЦІЮ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА		
Здійснюється оцінка ефективності витрат на евакуацію промислового підприємства	Витратомісткість евакуації необоротних активів (ВМНА) $ВМНА = ЕНА / ВЕНА$	ВМНА – витратомісткість евакуації необоротних активів; ЕНА – евакуйовані необоротні активи; ВЕНА – витрати на евакуацію необоротних активів
	Витратомісткість евакуації запасів (ВМОА) $ВМОА = ЕОА / ВЕОА$	ВМОА – витратомісткість евакуації оборотних активів; ЕОА – евакуйовані оборотні активи; ВЕОА – витрати на евакуацію оборотних активів
	Структура витрат на евакуацію (СВЕ)	Питома вага кожного виду витрат за етапами евакуації та елементами витрат
5. ВІДНОВЛЕННЯ РОБОТИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА НА БЕЗПЕЧНИХ ТЕРИТОРІЯХ		
Здійснюється оцінка ефективності витрат на відновлення роботи промислового підприємства на безпечних територіях	Структура витрат на відновлення роботи підприємства	Питома вага кожного виду витрат за етапами відновлення та елементами витрат
	Витратомісткість відновлення роботи необоротних активів (ВМВНА) $ВМВНА = ВВНА / НАВЕ$	ВМВНА – витратомісткість відновлення роботи необоротних активів; ВВНА – витрати на відновлення роботи необоротних активів; НАВЕ – необоротні активи, що введені в експлуатацію
	Витратомісткість відновлення роботи необоротних активів, що отримані за програмою державної підтримки (ВМВНАДП) $ВМВНАДП = ВВНА / НАВЕДП$	ВМВНАДП – витратомісткість відновлення роботи необоротних активів, що отримані за програмою державної підтримки; НАВЕДП – необоротні активи, отримані в результаті програми державної підтримки, що введені в експлуатацію

Список використаної літератури:

1. Горлачук В.В. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства : навчальний посібник / В.В. Горлачук, О.Ю. Коваленко, С.М. Белінська. – Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – 308 с.
2. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз : навчальний посібник / Б.Є. Грабовецький. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 256 с.
3. Економічний аналіз : курс лекцій для здобувачів початкового (короткий цикл) рівня вищої освіти ОПП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної форми здобуття вищої освіти / Уклад. О.М. Вишневецька, Л.А. Козаченко, А.Г. Костирко. – Миколаїв : МНАУ, 2022. – 85 с.
4. Шкромлида В.В. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : посібник / В.В. Шкромлида, М.М. Василюк, Т.М. Гнатюк. – Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2016. – 219 с.
5. Серединська В.М. Економічний аналіз : навчальний посібник / В.М. Серединська, О.М. Загородна, Р.В. Федорович. – Тернопіль : Видавництво Астон, 2010.
6. Економічний аналіз : навч. посібник / Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. ; за ред. Н.А. Волкової. – Одеса : ОНЕУ, ротاپронт, 2015. – 310 с.
7. Економічний аналіз : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Уклад. Г.І. Андрєєва. – Суми : УАБС, 2007. – 230 с.
8. Єгорова О.В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів аграрного профілю / О.В. Єгорова, Л.О. Дорогань-Писаренко, О.Ю. Литвин. – Полтава : РВВД ПДАА, 2016. – 308 с.
9. Кулик А.В. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / А.В. Кулик. – К. : ДП Видавничий дім «Персонал», 2018. – 452 с.
10. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / Г.І. Купалова. – Київ : Знання, 2008. – 639 с.
11. Організація та методика економічного аналізу : навчальний посібник для бакалаврів всіх напрямків підготовки / Л.О. Бойко, Р.М. Волчек, Н.А. Волкова та ін. – Одеса : ОДЕУ, 2010. – 351 с.
12. Основи економічного аналізу : навч.-метод. посібник / В.М. Микитюк, Т.М. Паламарчук, О.П. Русак та ін. ; за ред. В.М. Микитюка. – Житомир : Рута, 2018. – 440 с.
13. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз господарської діяльності : підручник / І.М. Парасій-Вергуненко ; за ред. Л.М. Кіндрацької. – К. : КНЕУ, 2016. – 629 с.
14. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : підручник / П.Я. Попович. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – 365 с.

References:

1. Horlachuk, V.V., Kovalenko, O.Yu. and Belinska, S.M. (2013), *Ekonomichnyi analiz hospodarskoi diialnosti pidpriemstva*, ChDU im. Petra Mohyly, Mykolaiv, 308 p.
2. Hrabovetskyi, B.Ie. (2009), *Ekonomichnyi analiz, navchalnyi posibnyk*, Tsentr navchalnoi literatury, Kyiv, 256 p.
3. Vyshnevskia, O.M., Kozachenko, L.A. and Kostyrko, A.H. (2022), *Ekonomichnyi analiz, kurs leksii dlia zdobuvachiv pochatkovoho (korotkyi tsykl) rivnia vyshchoi osvity OPP «Oblik i opodatkuvannia» spetsialnosti 071 «Oblik i opodatkuvannia» dennoi formy zdobuttia vyshchoi osvity*, MNAU, Mykolaiv, 85 p.
4. Shkromyda, V.V., Vasyliuk, M.M. and Hnatiuk, T.M. (2016), *Ekonomichnyi analiz diialnosti subiektiv hospodariuvannia*, Vydavets Kushnir, H.M., Ivano-Frankivsk, 219 p.
5. Seredynska, V.M., Zahorodna, O.M. and Fedorovych R.V. (2010), *Ekonomichnyi analiz*, Vydavnytstvo Aston, Ternopil.
6. Volkova, N.A., Volchek, R.M. and Haidaienko, O.M. et al. (2015), *Ekonomichnyi analiz*, in Volkova, N.A. (ed.), ONEU, rotaprynt, Odesa, 310 p.
7. Andrieieva, H.I. (2007), *Ekonomichnyi analiz*, UABS, Sumy, 230 p.
8. Iehorova, O.V., Dorohan-Pysarenko, L.O. and Lytvyn, O.Yu. (2016), *Analiz hospodarskoi diialnosti*, RVVD PDAA, Poltava, 308 p.
9. Kulyk, A.V. (2018), *Teoriia ekonomichnoho analizu*, DP Vydavnychi dim «Personal», Kyiv, 452 p.
10. Kupalova, H.I. (2008), *Teoriia ekonomichnoho analizu*, Znannia, Kyiv, 639 p.
11. Boiko, L.O., Volchek, R.M., Volkova, N.A. et al. (2010), *Orhanizatsiia ta metodyka ekonomichnoho analizu*, ODEU, Odesa, 351 p.
12. Mykytiuk, V.M., Palamarchuk, T.M., Rusak O.P. et al. (2018), *Osnovy ekonomichnoho analizu*, in Mykytiuk, V.M. (ed.), Ruta, Zhytomyr, 440 p.
13. Parasii-Verhunenko, I.M. (2016), *Analiz hospodarskoi diialnosti*, KNEU, Kyiv, 629 p.
14. Popovych, P.Ya. (2001), *Ekonomichnyi analiz diialnosti subiektiv hospodariuvannia*, Ekonomichna dumka, Ternopil, 365 p.

Юхименко-Назарук Ірина Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, декан факультету документальних комунікацій, менеджменту, технологій та фізики Рівненського державного гуманітарного університету.

<https://orcid.org/0000-0002-2910-1169>.

- облікова оцінка активів в умовах гібридної війни;
- бухгалтерський облік, аналіз і аудит.

E-mail: iryna.yukhymenkonazaruk@rshu.edu.ua

Тростенюк Тетяна Михайлівна – доктор філософії, доцент, доцент кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0001-7130-7454>.

Наукові інтереси:

- державне фінансове забезпечення,
- управлінський облік в державних закладах вищої освіти України,
- цифровізація економіки,
- основи електронної демократії,
- електронне урядування та захист інформації,
- управління інформацією.

E-mail: trost_taniash@ztu.edu.ua

Наумчук Катерина Миколаївна – доктор філософії, доцент кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-4195-5124>.

Наукові інтереси:

- публічна політика,
- публічне управління національною безпекою,
- антикорупційна діяльність в сфері національної безпеки,
- інформаційна безпека країни.

E-mail: naumchuk.k@ztu.edu.ua

Кучук Анна Олександрівна – здобувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-4685-7937>.

Наукові інтереси:

- бухгалтерський облік (фінансовий облік);
- бухгалтерський облік в управлінні підприємством.

Заглинська Любов Василівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії Рівненського державного гуманітарного університету

<https://orcid.org/0000-0003-4441-4814>.

Yukhymenko-Nazaruk I.A., Trosteniuk T.M., Naumchuk K.M., Kuchuk A.O., Zahlynska L.V.

Methodological provisions of the economic analysis of the efficiency of the evacuation process

Economic analysis is the only information subsystem of managing the economic activity of an industrial enterprise, which has a special methodological toolkit that makes it possible to assess cause-and-effect relationships and identify reserves for the enterprise's development. It was noted in the article that the methodology of economic analysis is flexible to changes in the internal and external environment and is able to quickly change the methodological tools for evaluating the effectiveness of management of both existing and new management objects. In turn, it is important to study evacuation processes and the impact of the consequences of hostilities and the occupation of state territories on the economic activity of industrial enterprises. In the course of the research, different approaches of scientists to the structure and content of tasks of economic analysis of economic activity were analyzed. The principles of economic analysis, without which it is impossible to achieve the tasks of economic analysis, are considered. The methodical provisions of the economic analysis of the efficiency of evacuation processes and the restoration of the industrial enterprise in safe territories were developed according to the following components: assessment of the impact of hostilities and occupation of state territories on the results of the industrial enterprise, assessment of the efficiency of non-current assets; evaluation of the effectiveness of current assets; assessment of the effectiveness of costs for the evacuation of an industrial enterprise; assessment of the effectiveness of the restoration of the industrial enterprise in safe territories.

Keywords: economic analysis; accounting; accounting of industrial enterprises; evacuation of industrial enterprises; analytical assessment; management decisions.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2023.